

---

# TREĆI KONGRES SAVEZA KNJIŽEVNIKA

---

5—7. X 1952, LJUBLJANA

---

## PREDLOG NOVOG STATUTA

*Marin Franičević:* Statut koji je bio jednoglasno prihvaćen na prvom osnivačkom kongresu našeg Saveza — bio je sav u duhu toga kongresa — deklarativan, jer je bio rađen bez iskustva, po tuđem uzoru i po tuđoj meri. I mada je ogromna većina članova na tom kongresu bratstvo i jedinstvo i socijalizam iskreno prihvatila i postavila u prvi plan, iako je, tako reći, pred našim očima i kratko vrijeme prije toga bila izborna sloboda i stvorena federativna i socijalistička Jugoslavija — taj je statut ipak bio kruto centralistički. Istini za volju, moram naglasiti, da se on nikad nije potpuno nametnuo praksi. Naša su se udruženja slobodno razvijala, ali uglavnom izvan okvira toga statuta. Osjetili bismo njegovu krutost od vremena do vremena, kod izbora ili revizije članstva, ili na kakvom finansijskom pitanju — a zatim smo opet radili kako smo najbolje znali.

Tako se događalo, naprimjer, da je Beograd imao sekcije, a Zagreb nije, a zatim je Zagreb uveo sekcije, a Beograd ih je ukinuo, itd.

Kao što je svima poznato, 1946. godine naša je zemlja pod rukovodstvom Partije i druga Tita izvela najveći podvig poslije 1941, izmijenivši ponovo vlastitom snagom tok svoje istorije. Ta je istorijska prekretnica omogućila oslobađanje ljudske misli i njeno slobodno razrastanje na svim područjima kulture. Ona je omogućila našim narodima vlastiti put, dovela ih u položaj u kome sami mogu odlučivati o svojoj sudbini — kako se to obično kaže u frazi, koja zato nije manje istinita — i ostvarila sasvim konkretnu nezavisnost, učvrstila

---

bazu istinskog socijalizma i bratstva i jedinstva i jednakosti među narodima. I mi smo ponovo našli sebe — naša borba dobila je nove oblike, naša misao raskrila je nove horizonte. Prostrujao je novi život. Inicijativa istinske avangarde prihvaćena je. Hiljadu devetsto četrdeset prva omogućila je Prvi kongres književnika. A hiljadu devetsto četrdeset osma omogućila nam je drugi Kongres, koji je značio prekretnicu na ovom našem sektoru. No drugi kongres, koji je zaista provjetrio mnogo ustajalog u teoriji i u praksi, nije mogao da odgovori na sva pitanja koja su nikla — pa nije mogao da odgovori kako treba ni na pitanje statuta. Mada je već kod izrade toga statuta bilo jasno da Savez ne može biti ono što se mislilo kod izrade prvog, ni u ideološkom, ni u umjetničkom pogledu, a isto tako da je dotadašnji centralistički odnos zapravo anahronizam, ipak je statut ispao takav — iako jednoglasno prihvaćen — da su se njegove slabosti pokazale već na prvom, ljubljanskom plenumu. I stvar je postala svima jasna. Pritisnuti od jedne vrste konzervativizma, i, eto, trogodišnje tradicije, bili smo ostali taman na pola puta. Uostalom, i da je taj statut bio zaista najbolji za one prilike, danas posle tri godine morali bismo opet koješta menjati. Jer kod nas se stvari razvijaju mnogo većom brzinom, nego u tzv. normalno vreme. Nadajmo se da ni ovaj današnji za tri, četiri ili pet godina, kad se održi sledeći kongres, neće bolje proći od svojih prethodnika i da će naša „staleška linija” tada već biti preživjela, zato jer će se rešiti sva osnovna staleška pitanja, itd.

Na osnovu zaključaka ljubljanskog plenuma Savez je zatražio predlog o reviziji statuta od republičkih udruženja. Javila su se dva prava problema: decentralizacija, i ta „staleška linija”. Pitanja kandidata, finansija, uprave itd. bila su periferna pitanja koja su se mogla lako rešiti, ili su pak izlazila iz same stvari.

Osnovno pitanje — da li će naš Savez biti Savez udruženja ili kao i do sada Savez članova, koje se pomalo zataškavalo na drugom kongresu, jer nije bilo dozrelo — sada se moralo postaviti u centar. I postavljeno je. Ali kad se pokušalo ići dosledno po liniji Saveza udruženja i izvući iz toga sve konsekvence videlo se da bi premalo ostalo od Saveza, a mi to ne želimo. U tom smislu treba tumačiti predlog Društva književnika Hrvatske, koji je u tom osnovnom pitanju postao baza ovog projekta što ga u ime uprave Saveza, evo, podnosim na diskusiju. Jedinstvo organizacije i kontinuitet rada ne može se spasti samim imenom.

Na kraju bih još htio reći da je ovaj nacrt Statuta u osnovi odraz dosadašnjeg razvoja na-

šeg Saveza kao i njegovog sadašnjeg položaja, te da on omogućava potpuniji razvoj udruženjima u smislu opštih intencija datih na plenumima Saveza i udruženja. S druge strane, Saveznoj upravi ostavljena je puna mogućnost delovanja, i to ne samo inicijative nego i akcije.

Ono što je u dosadašnjim statutima bilo zanemareno to je briga koju Savez treba da vodi da bi se rješila razna materijalna i staleška pitanja književnika — no to ne znači da se Savez kao organizacija treba da dezinteresira za književna pitanja. To bi bila druga krajnost. Među zadacima stoji i koordinacija u radu na razvijanju književnosti. Statut to ne razrađuje niti treba da razrađuje — on ne propisuje sheme. Svaka je inicijativa, dakle, moguća u tom pogledu.

Isto tako ostaje jedinstveno članstvo u Savezu. Mislim da to ne treba objašnjavati. Samo treba napomenuti da ta postavka ne prejudicira način izbora novih članova — jer je u oba slučaja članstvo jedinstveno. Statut to ostavlja udruženjima, jer se u praksi pokazalo da je to bolje. Budući da je formuliran kriterij po kome će se članovi primati, to taj kriterij obavezuje sva udruženja i ona ga moraju prihvatiti u novim pravilima koja na osnovu ovog statuta moraju izraditi. Osim toga, Savezna uprava, koja koordinira rad, može da interveniše ako bi se pokazala tendencija prevelikog odstupanja od dosadašnjeg kriterija ili uopšte prevelika razlika u kriterijima.

Nije dobar statut koji ostavlja previše otvorenih pitanja, kao ni onaj koji potpuno vezuje ruke upravi. Kao što vidite, ovaj je pošao srednjom linijom i sve u svemu daje mogućnost za normalan rad Savezu i udruženjima, pa zato u ime uprave Saveza predlažem Kongresu da ga primi u načelu i u pojedinostima.

*Predsedavajući:* Da li se Kongres slaže sa ovim izmjenama koje je uprava predložila? *(Slaže se.)* Prema tome, ja mislim da smo statut primili jednoglasno. *(Aplauz.)*

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda. Na temelju izvještaja sekretara Saveza Riste Tošovića i na temelju izvještaja Aleksandra Vuča mi smo bili obrazovali tri komisije: jednu za organizaciona pitanja, drugu za položaj književnika i treću za pitanja domaće savremene knjige. Izvjestioci ovih komisija, na temelju rada koji su komisije izvršile juče po podne, daće vam svoje izvještaje.

IZVEŠTAJ KOMISIJE ZA ORGANIZACIONA  
PITANJA

*Roksanda Njeguš*: Organizaciona komisija sastala se i izabrala za predsednika druga Milana Bogdanovića, a za izvestioca drugaricu Roksandu Njeguš.

Zatim je Komisija uzela u razmatranje sva pitanja organizacione prirode, i posle iscrpne diskusije, u kojoj su uzeli učešća drugovi i drugarice: Bogdanović, Tošović, Matković, Horvat, Franičević, Šinko, Alečković, Panić-Surep, Ramić, Kostić i drugi, donela sledeće zaključke koje podnosi kao predlog Kongresu:

I) Organizaciona komisija upoznala se sa izmenama u nacrtu Statuta koje su izvršene na plenumu uprave Saveza književnika i jednoglasno ih usvojila.

II) Komisija je takođe jednoglasno zaključila: a) da treba sprovesti u svim udruženjima reviziju članstva po strogom kriteriju i u duhu odredaba predviđenih statutom; b) podići kriterij prilikom prijema novih članova udruženja, odnosno Saveza književnika Jugoslavije. Da bi se to celishodno sprovelo, Komisija predlaže Kongresu zaključak da se na prvoj godišnjoj skupštini svakog udruženja izabere odbor koji će dati predlog upravi i plenumu udruženja o reviziji članstva, kao i proučiti svaki predlog o prijemu novih članova, kritički uzeti u ocenu pisca i njegov rad i podneti predlog upravi, odnosno plenumu udruženja; c) da Kongres preporuči upravi Saveza književnika Jugoslavije da na svakom svom plenumu razmotri način prijema novih članova udruženja i u slučaju odstupanja od kriterija formulisanih statutom dá sugestiju odnosnom udruženju da svoj kriterij u tom pogledu korigira; d) u pogledu revizije članstva Kongres preporučuje upravama udruženja da vode računa o starijim piscima, koji zbog starosti ili rđavog zdravlja nisu više dovoljno aktivni, i da prema njima sačuvaju potreban obzir; e) potrebno je da udruženja, u procesu revizije članstva, strogo primenjuju svoja pravila koja predviđaju razloge za prestanak članstva u udruženju.

III) Pošto je članstvo jedinstveno, tj. član udruženja je automatski i član Saveza književnika, to smatramo da nove članske legitimacije treba da izdaje Savez književnika Jugoslavije.

Visinu članarine određuje svako udruženje posebno i samostalno.

IV) Sva udruženja treba da na prvoj godišnjoj skupštini saobrazе svoja pravila novom Statutu

Saveza književnika Jugoslavije, odnosno da donesu nova.

Kongres preporučuje međusobnu razmenu projekta pravila pojedinih udruženja, zbog usklađivanja i korišćenja iskustava.

V) Pošto se težište rada prenosi na udruženja, Kongres smatra da u tom smislu treba i saobraziti finansijsko poslovanje i raspodelu imovine vršiti po sledećim principima:

a) da Izvršni odbor uprave Saveza književnika napravi nacrt budžeta i podnese ga svake godine prvom plenumu Saveza na odobrenje. Ostatak savezne imovine, pošto se odrede rashodi za Upravu Saveza, da se deli udruženjima, vodeći pri tom računa u prvom redu o potrebama pojedinih udruženja, a zatim i o veličini udruženja, njegovoj aktivnosti i društvenom značaju, kao i prihodima za teritorije pojedinih republika;

b) da nova uprava Saveza razmotri i prouči pitanje pronalaženja novih izvora prihoda;

c) da nova uprava Saveza obnovi zahtev Savetu za nauku i kulturu o ustupanju i ostalih 50% prihoda od autorskih prava mrtvih pisaca i da energično brani dosadašnji princip davanja celokupnog tog autorskog honorara Savezu književnika Jugoslavije.

VI) Kongres preporučuje novoj upravi Saveza da do maksimuma razvije međusobni kontakt udruženja, posete, književne večeri, prevođenja dela sa drugih jugoslovenskih jezika i sve druge forme koje će pomoći što većem zbližavanju i međusobnoj saradnji naših udruženja i naših pisaca.

*Predsedavajući:* Čuli ste izveštaj referenta Komisije za organizaciona pitanja. Ima li ko da diskutuje o izveštaju? (*Ne javlja se niko*). Prima li se taj izveštaj bez diskusije? (*Prima se.*)

#### IZVEŠTAJ KOMISIJE ZA MATERIJALNA PITANJA KNJIŽEVNIKA

*Zoran Mišić:* Na svom sastanku od 6. i 7. oktobra, posle iscrpne diskusije, Komisija za materijalna pitanja književnika donela je jednoglasno sledeće zaključke, koje predlaže na odobrenje III kongresa književnika Jugoslavije:

1) Moralni položaj književnika i njegov ugled u našoj socijalističkoj zajednici neuporedivo su bolji nego što su ikad bili u istoriji naših naroda. Iz tog moralnog položaja naših književ-

nika proizlazi i njihov materijalni položaj. Danas se može reći da je obezbeđeno izdavanje svakog dela kome se može priznati književna vrednost.

Komisija je još konstatovala da honorari predviđeni opštim uputstvima o autorskim honorarima za objavljivanja književnih dela od 19. aprila 1952. znače korak dalje u materijalnom obezbeđenju naših književnika i preporučuje da se zasada ostane pri sadašnjem sistemu honorisanja, s tim da se ispituju i nove mogućnosti i drukčiji način nagrađivanja književnih dela.

No, komisija je primorana da konstatuje da kod izvesnih izdavačkih preduzeća, listova i redakcija postoji još uvek tendencija da se minimum predviđen pomenutim Uputstvima uzima kao jedina stopa za određivanje honorara, ili da se ide čak i ispod predviđenog minimuma. Komisija predlaže da nova uprava Saveza književnika Jugoslavije što pre preduzme potrebne korake da se Opšta uputstva o autorskim honorarima primenjuju pravilno, onako kako to zahteva sam duh tih uputstava.

2) Komisija konstatuje da je ustanova književnih saveta pri izdavačkim preduzećima vrlo korisna i da treba takve savete formirati i pri onim izdavačkim preduzećima koja ih zasad nemaju.

Da bi se uspostavila što bolja saradnja između književnika i izdavačkih preduzeća komisija je mišljenja da treba predložiti izdavačkim preduzećima da u svoj upravni odbor uzmu po jednog člana udruženja književnika. Iz istog razloga, a i zbog toga da bi se izbegle izvesne težnje ka monopolizmu, komisija smatra da i članove književnih saveta treba birati u saradnji sa udruženjima književnika. Najpogodnije rešenje za to bilo bi da uprave udruženja dostave izdavačkim preduzećima izvestan broj imena svojih članova, između kojih bi preduzeća mogla da biraju kako člana upravnog odbora tako i članove književnih saveta.

U isto vreme bilo bi poželjno da se bar jedna trećina članova književnih saveta bar svake druge godine obnavlja.

3) Komisija smatra da treba pozdraviti i potpomoći tendenciju i napore književnika ka profesionalizmu. Onde gde je nemoguće postići da pisac postane profesionalac, treba se postarati da književnicima koji su u isto vreme i u stalnom radnom odnosu to na neki način, bude olakšano, bilo skraćivanjem radnog vremena bilo davanjem takvog zaposlenja koje omogućuje više posvećivanja književnom radu.

Treba ispitati mogućnosti za dodeljivanje umetničkog dodatka i književnicima, onako kako taj dodatak dobijaju umetnici drugih struka.

4) Komisija prihvata i u potpunosti se zalaže za ideju književnih nagrada. Treba staviti u dužnost kako upravi Saveza tako i upravama republičkih udruženja da što pre prouče i nađu najpogodniji način za ustanovljenje i dodeljivanje ovih nagrada. (...)

*Nekoliko sugestija Upravi Saveza  
književnika Jugoslavije:*

1) Komisija naglašava potrebu da se nova uprava Saveza, kao i republička udruženja, postaraju i što je moguće pre pomognu povoljnom rešenju stambenih prostorija za onaj broj književnika koji nemaju pogodne stanove za rad. Komisija smatra isto tako da bi bilo potrebno da se i književnici uvrste u onaj red naših trudbenika koji uživaju prioritet u pribavljanju kredita za dobijanje stanova.

2) Komisija preporučuje da uprave udruženja književnika obrazuju komisije za sprovođenje u život uredbe o socijalnom osiguranju. Da bi se socijalno osiguranje u svim republikama moglo sprovesti što jedinstvenije, potrebno je da uprava Saveza ustanovi jednu saveznu komisiju koja bi utvrdila jedan zajednički kriterij za određivanje književnog staža i svih ostalih uslova za dobijanje socijalnog osiguranja. Ova savezna komisija nakon izvršenja ovog zadatka treba da ostane kao stalno arbitražno telo po ovim pitanjima.

3) Stavlja se u dužnost upravi Saveza da procent za izvođenje i prikazivanje prevoda u stihu bude veći od onog u prozi.